

บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
บทนำ.....	1
บทที่	
1. ข้อความคิดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพ และหลักการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ.....	3
1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพในแต่ละยุค.....	3
1.1.1 ยุคกรีกโบราณ.....	3
1.1.2 ยุคกลาง.....	4
1.1.3 ยุครุสสมัยใหม่.....	6
1.1.4 ความหมายของสิทธิ และเสรีภาพในปัจจุบัน.....	7
1.1.4.1 สิทธิ.....	7
1.1.4.2 เสรีภาพ.....	11
1.2 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพ.....	12
1.2.1 แนวคลาสสิกของเยอรมัน.....	12
1.2.2 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพ โดยพิจารณา จากผู้ทรงสิทธิหรือกำเนิดแห่งสิทธิ.....	13
1.2.3 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพ โดยพิจารณา จากเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ.....	14
1.2.4 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพโดยพิจารณา จากอาการที่ใช้สิทธิ เสรีภาพ.....	16

1.2.5 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพโดยพิจารณา	
จากเนื้อหาของสิทธิ เสรีภาพ.....	17
1.3 หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่จำกัดสิทธิ	
เสรีภาพ.....	21
1.3.1 เหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.....	23
1.3.1.1 เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น.....	23
1.3.1.2 เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความ	
สามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐ.....	25
1.3.1.3 เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อ	
ความสงบเรียบร้อยของประชาชน.....	27
1.3.2 หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.....	30
1.3.2.1 เงื่อนไขเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของ	
กฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจจำกัดสิทธิ	
เสรีภาพของประชาชน.....	30
1.3.2.2 เงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะของกฎหมาย	
ที่จำกัดหรือให้อำนาจในการจำกัดสิทธิ	
เสรีภาพของประชาชน.....	32
1.4 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย	
ที่จำกัดสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ.....	35
1.4.1 เกณฑ์ในการตรวจสอบกฎหมายที่ละเมิดต่อสิทธิ	
และเสรีภาพของประชาชน.....	36
1.4.2 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย	
ของรัฐธรรมนูญ.....	37
1.4.2.1 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วย	
กฎหมายแบบนามธรรม.....	37
1.4.2.2 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วย	
กฎหมายแบบรูปธรรม.....	38

2. การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญใน ต่างประเทศ.....	40
2.1 การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศส.....	40
2.1.1 พัฒนาการสิทธิ เสรีภาพตามบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส.....	40
2.1.2 สิทธิ เสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันของประเทศฝรั่งเศส.....	51
2.1.2.1 สิทธิขั้นพื้นฐาน.....	53
2.1.2.2 เสรีภาพทางความคิด.....	54
2.1.2.3 เสรีภาพในการแสดงออก.....	56
2.1.2.4 เสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ.....	57
2.1.3 การใช้สิทธิทางรัฐธรรมนูญของประชาชนใน ประเทศฝรั่งเศส.....	58
2.1.4 การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส.....	60
2.1.4.1 ลักษณะของตุลาการรัฐธรรมนูญ ฝรั่งเศส.....	61
2.1.4.2 อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวกับการ คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน.....	61
2.1.4.2.1 การตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญและข้อบังคับ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและ วุฒิสภา.....	62
2.1.4.2.2 การตรวจสอบความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐบัญญัติ..	62

2.1.4.2.3 การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพันธะกรณีระหว่างประเทศ.....	63
2.1.5 แนวคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในประเทศฝรั่งเศส.....	63
2.1.5.1 การคุ้มครองเสรีภาพในทางความคิด.....	64
2.1.5.2 การคุ้มครองเสรีภาพในทางเศรษฐกิจและสังคม.....	66
2.1.5.3 การคุ้มครองในเรื่องหลักความเสมอภาค.....	67
2.2 การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญในประเทศเยอรมัน.....	68
2.2.1 พัฒนาการสิทธิ เสรีภาพตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของเยอรมัน.....	68
2.2.2 สิทธิ เสรีภาพในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน.....	73
2.2.2.1 สิทธิ เสรีภาพที่ปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ.....	75
2.2.2.2 สิทธิ เสรีภาพที่ประชาชนสามารถเรียกร้องจากรัฐ.....	75
2.2.2.3 สิทธิ เสรีภาพในการแสดงเจตจำนงทางการเมือง.....	75
2.2.3 หลักประกันการจำกัดสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน.....	76
2.2.3.1 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพจะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย.....	76
2.2.3.2 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพจะต้องเป็น	

การทั่วไป ไม่ใช่กับกรณีหนึ่งกรณีใดเป็น	
การเฉพาะ.....	77
2.2.3.3 การตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิ เสรีภาพ	
จะต้องระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้	
อำนาจในการตรากฎหมายเช่นว่านั้น	
(Zitiergebot).....	77
2.2.3.4 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพตาม	
รัฐธรรมนูญจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของ	
แห่งสิทธิ เสรีภาพนั้นไม่ได้.....	78
2.2.3.5 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพจะต้องกระทำ	
เท่าที่จำเป็น.....	80
2.2.3.6 หลักการคุ้มครองสิทธิโดยทางศาล.....	81
2.2.4 การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยศาล	
รัฐธรรมนูญเยอรมัน.....	81
2.2.4.1 ลักษณะของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน..	81
2.2.4.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	
เยอรมันในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ	
เสรีภาพของประชาชน.....	82
2.2.4.2.1 การตรวจสอบความชอบ	
ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย	
แบบนามธรรม.....	84
2.2.4.2.2 การตรวจสอบความชอบ	
ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย	
แบบรูปธรรม.....	84
2.2.5 การใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญ.....	85
2.2.5.1 หลักการใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญ.....	86
2.2.5.2 ประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐานที่สามารถ	
ใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญได้.....	87

2.2.5.3 ผู้มีสิทธิใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญ.....	87
2.2.5.4 ลักษณะของการใช้สิทธิทางศาล รัฐธรรมนูญ.....	87
2.2.5.5 อายุความในการใช้สิทธิทางศาล รัฐธรรมนูญ.....	88
2.2.5.6 ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ สหพันธ์.....	89
2.2.6 แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เยอรมัน ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน.....	90
2.2.6.1 กรณีเกี่ยวกับการสมรสของกลุ่มรักร่วมเพศ ตามมาตรา 6.....	90
2.2.6.2 กรณีการร้องขอเพื่อให้คู่สมรสหรือครอบครัวได้อยู่ร่วมกันในเยอรมัน.....	90
2.2.6.3 กรณีของเสรีภาพในการได้รับข้อมูลข่าวสาร.....	91
2.2.6.4 เสรีภาพในการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์.....	91
2.2.6.5 เสรีภาพในการกระจายเสียง.....	92
2.2.6.6 เสรีภาพในการศึกษา.....	92
2.2.6.7 หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.....	93
2.2.6.8 หลักความผูกพันองค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหารและองค์กรตุลาการในการบังคับใช้กฎหมาย.....	93
3. การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญโดยศาล รัฐธรรมนูญในประเทศไทย.....	95
3.1 พัฒนาการของสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.....	95

3.2 การรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน.....	106
3.3 หลักทั่วไปในการรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ.....	109
3.3.1 ความผูกพันของสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญต่อองค์การรัฐ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 27.....	110
3.3.1.1 องค์การนิติบัญญัติ.....	110
3.3.1.2 องค์การบริหาร.....	111
3.3.1.3 องค์การตุลาการ.....	111
3.3.1.4 องค์การอื่นของรัฐ.....	111
3.3.2 การใช้สิทธิทางศาลหรือการยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นข้อต่อสู้คดีในชั้นศาลในกรณีบุคคลถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองได้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 28 วรรคสอง.....	112
3.3.3 หลักทั่วไปในการประกันสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในประเทศไทย.....	114
3.3.3.1 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	116
3.3.3.2 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น.....	116
3.3.3.3 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น.....	118
3.3.3.4 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลต้องเป็นการทั่วไป.....	119
3.3.3.5 การจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลต้องระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย.....	119

3.4 การจำแนกสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน.....	120
3.4.1 การแบ่งประเภทของสิทธิ เสรีภาพตามแนวคลาสสิก ของเยอรมัน.....	120
3.4.1.1 สิทธิ เสรีภาพที่ปลอดจากการ แทรกแซงจากรัฐ.....	120
3.4.1.2 สิทธิ เสรีภาพที่ประชาชนสามารถ ร้องเอาจากรัฐ.....	121
3.4.1.3 สิทธิ เสรีภาพในการแสดงเจตจำนง ทางการเมือง.....	121
3.4.2 การแบ่งประเภทสิทธิ เสรีภาพโดยพิจารณาจาก เงื่อนไขในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ.....	121
3.4.2.1 สิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่ไม่ อาจจำกัดได้เลย.....	121
3.4.2.2 สิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่จำกัด ได้โดยเงื่อนไขกฎหมายพิเศษ.....	122
3.4.2.3 สิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่จำกัด ได้โดยเงื่อนไขกฎหมายทั่วไป.....	122
3.5 กระบวนการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยศาล รัฐธรรมนูญของไทย.....	123
3.5.1 กระบวนการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพก่อนรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน.....	123
3.5.2 กระบวนการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน.....	126
3.5.2.1 ลักษณะของศาลรัฐธรรมนูญใน ประเทศไทย.....	126
3.5.2.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประเทศไทย.....	136

3.5.2.2.1 การตรวจสอบความ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 262.....	136
3.5.2.2.2 การตรวจสอบความ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ พระราชกำหนด.....	139
3.5.2.2.3 การตรวจสอบความ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ที่มีผลบังคับใช้แล้วตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 264.....	141
3.5.2.2.4 กรณีผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198.....	143
3.6 แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประเทศไทยในส่วนที่ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน.....	145
3.6.1 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับหลักความเสมอภาค.....	145
3.6.2 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการนับถือศาสนา.....	147
3.6.3 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สิน.....	147
3.6.4 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ....	148
3.6.5 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.	149
3.6.6 คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการฟ้อง หน่วยงานของรัฐ.....	149
4. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข.....	150
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ กับความผูก พันต่อสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และการ ควบคุมการใช้อำนาจโดยศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามรัฐ ธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 28 วรรค 2.....	151

4.1.1	องค์กรนิติบัญญัติ.....	151
4.1.2	องค์กรบริหาร.....	152
4.1.3	องค์กรตุลาการ.....	152
4.1.4	องค์กรอื่นของรัฐ.....	153
4.2	ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ.....	155
4.2.1	การที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้อำนาจแก่ ประชาชนสามารถนำคดีฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยตรง.....	155
4.2.2	การขาดบทบัญญัติที่สร้างความคล่องตัวให้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญให้มีหลายองค์คณะ.....	155
4.2.3	การขาดกระบวนการควบคุมความชอบด้วยรัฐ ธรรมนูญภาคบังคับของร่างกฎหมายบางประเภท.....	157
4.3	ปัญหาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ.....	157
4.3.1	ปัญหาเกี่ยวกับกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายในการ จำกัดสิทธิ เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด.....	158
4.3.2	ปัญหาการใช้และการตีความหลักประกันสิทธิ เสรีภาพตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ.....	159
4.3.3	ปัญหาการตีความหลักเสมอภาคตามมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญ.....	161
4.4	แนวทางการแก้ไข.....	163
4.4.1	การกำหนดให้มีหลายองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญ.....	163
4.4.2	การสร้างกระบวนการควบคุมความชอบด้วยรัฐ ธรรมนูญของร่างกฎหมายภาคบังคับ.....	165
4.4.3	การเพิ่มช่องทางการใช้สิทธิทางรัฐธรรมนูญของ ประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ.....	166
5.	บทสรุป.....	170